

Rektorn, rastverksamheten och fritidslärares profession

En kvalitativ studie av rektorns syn på fritidslärares roll vid planering och genomförande av en strukturerad och meningsfull rastverksamhet

Av: Sandra Sellfors

Handledare: Julia Wester

Södertörns högskola | Institutionen för lärarutbildning

Självständigt arbetet / Kandidatuppsats 15 hp

Fritidspedagogiskt område | Höstterminen 2019

Grundlärarutbildningen med interkulturell profil, inriktning mot fritidshem, erfarenhetsbaserad 180 hp

Sammanfattning

Utifrån sitt professionella uppdrag blir fritidsläraren ofta den som får ansvara och planera för rastverksamheten i dagens skola. Bakgrunden och tidigare forskning till min studie lyfter fram rastens betydelse som en etablerad del av skoldagen, behovet av planeringstid för rastverksamhet och hur planeringen anpassas till det pedagogiska uppdraget.

Med den här uppsatsen vill jag försöka bidra med ny kunskap kring det fritidspedagogiska uppdraget och hur det relaterar till rastverksamheten i dagens kontext. I val av studiemetod kom jag fram till att kvalitativa intervjuer skulle fungera bäst för att undersöka hur rektorerna hanterar och resonerar kring fritidslärarens handlingsutrymme och ansvar vid rastverksamheten. Fem djupintervjuer genomfördes med rektorer vid fyra skolor i Storstockholmsområdet samt vid en skola i norra Dalarna. Resultatet av studien visar att rektorns syn på rasten är att den är en meningsfull och viktig del av skoldagen.

Rektorerna anser också att rastverksamheten ingår i fritidslärarens uppdrag. Samtidigt visar resultaten att rektorerna ger olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning av rastverksamhet. De rektorer som ger fritidsläraren planeringstid för rasten ger ingen extra tid utan den förläggs inom fritidshemmets egen planeringstid.

Nyckelord: rastverksamhet, fritidslärare, rektor, planeringstid

Abstract

The principal, recess activity, and the profession of the school-age educare teacher

A qualitative study of how the principal perceives school recess and how the principal interprets the assignment to plan and carry out structured and meaningful activities during recess time

Due to their profession, school-age educare teachers are often assigned responsibility and planning of recess time in today's school. The background and former research for this study emphasizes the importance of school recess as an established part of the school day. The background as well as the research also illustrates the need for planning time for recess activities and how this planning is adjusted to the educational mission.

With this essay I want to try and contribute new knowledge for the mission of school-age educare and how this relates to recess activity in today's context. In choosing my research method I concluded that qualitative interviews would work best to examine how principals deal with and their reasoning regarding the school-age educare teachers' room for action and responsibility concerning recess activity. Five in-depth interviews were conducted with principals at four schools in the Greater Stockholm area as well as one school in the northern part of the province of Dalacarla.

The results of the study show that the principals' view on recess is that it is a meaningful and important part of the school day. Principals also feel that recess activity is the responsibility of the school-age educare teacher. At the same time the results show that the principals give different pre-conditions when it concerns time for planning and to follow up recess activity. Those principals that give the school-age educare teacher planning time do not allocate any extra time but the planning is meant to take place within the planning time for the educare center.

Keynotes: planning time, recess activity, school-age educare teacher, principal

Förord

Stort tack till min handledare Julia Wester för all värdefull vägledning och stort engagemang genom hela examensarbetet. Tack också till Olof Jonsson, fritidspedagog, förstelärare och ”rastaktivist” för tips och råd inför starten av min undersökning. Jag vill också tacka anhöriga för all löpande korrekturläsning samt språkliga tips och råd under arbetet.

Sandra Sellfors, Stockholm, januari 2020

Innehåll

1 Inledning.....	1
1.1 Syftet och frågeställning.....	2
2 Bakgrund och begrepp	3
3 Tidigare forskning.....	5
3.1 Skolgården och den pedagogiska verksamheten.....	5
3.2 Skolledningens roll gällande fritidsverksamheten	6
3.3 Mindre planeringstid när yrkesrollen förändras	6
4 Metod.....	8
4.1 Urval	8
4.2 Beskrivning av skolorna.....	8
4.3 Intervjupersonerna.....	9
4.4 Avgränsning	9
4.5 Intervjufrågornas utformning.....	9
4.6 Genomförande	10
4.7 Databearbetning och analysmetod.....	10
4.8 Metoddiskussion	11
4.9 Etiska aspekter.....	12
5 Resultat.....	13
5.1 Rastverksamheten – rasten som social tid.....	13
5.2 Rastverksamheten – fritidslärares kompetens	13
5.3 Planeringstid.....	15
5.4 Eldsjälar	15
5.5 Samsyn och dialog.....	16
5.6 Sammanfattning av resultat	17
6 Diskussion.....	18
7 Avslutande reflektion	21

1 Inledning

Utifrån mina erfarenheter av att jobba i fritidshem är det svårt att som fritidspersonal få tid till att organisera en strukturerad rastverksamhet. Vid de skolor jag arbetat på har det varit mer eller mindre underförstått att pedagoger i fritidshemmet haft ansvaret för rastverksamheten. Samtidigt har det saknats särskild tid till att planera en strukturerad och meningsfull verksamhet. För att förstå detta bättre vill jag med den här uppsatsen undersöka rektorns syn på rastverksamheten och fritidslärares roll i den.

”På skolor som tar tillvara på lärare i fritidshems unika kompetens får de till exempel /.../ ansvara för strukturerad rastverksamhet som kan bidra till trygghet, förebygga mobbing och öka elevernas fysiska rörelse under skoldagen” (Läraryrket, 2019).

Genom att Läraryrket lyfter rastens betydelse för elevens utveckling anser jag att rastverksamheten bör kunna bli ett fokusområde i skolan. Mitt intryck har varit att rastverksamheten hittills inte stått högt på agendan på många skolor. Nu ser jag ändå att statusen för rastverksamheten kan höjas, bland annat genom forskning som lyfter fram rastens betydelse för elevernas utveckling.

Utifrån det professionella uppdrag som fritidslärare har i skolan i dag blir fritidsläraren oftare den som får ansvara och planera för rastverksamheten. I fritidslärares uppdrag ingår den sociala träningen. På rasten får fritidsläraren användning av den kunskapen för att styra upp lekar, utveckla andra färdigheter hos eleverna, men även i konfliktlösning. Det positiva med att fritidsläraren håller i planeringen av rastverksamheten är att hen genom sin utbildning har kunskap om att rörelse både är roligt och lärorikt om det sker utifrån ett pedagogiskt tänk. Rörelseaktiviteterna kan också kopplas till fritidshemmets uppdrag.

Enligt läroplanen har leken stor betydelse för ett aktivt lärande. För eleverna i de lägre klasserna har leken stor betydelse för deras möjligheter att tillägna sig kunskap. Vidare framgår det av läroplanen att skolan ska sträva efter att alla elever varje dag ges möjlighet till fysisk aktivitet under hela skoldagen (Skolverket läroplanen, s. 7).

1.1 Syftet och frågeställning

Min avsikt med uppsatsen är att undersöka vilka möjligheter fritidslärarna ges att planera och genomföra en strukturerad rastverksamhet. Med den här uppsatsen vill jag försöka bidra med ny kunskap kring det fritidspedagogiska uppdraget och hur det relaterar till rastverksamheten i dagens kontext. Syftet med uppsatsen är därför att ta reda på fritidslärares roll och möjligheter i rastverksamheten. Detta görs genom att undersöka vilken syn rektorer har på rastverksamheten och på fritidspersonalens roll i organiseringen av och ansvaret för rastverksamheten.

Denna uppsats utgår från följande frågeställningar:

- Vilken syn har rektorn på ansvaret för rastverksamheten?
- Vilken planeringstid ges för en strukturerad och meningsfull rastverksamhet?

2 Bakgrund och begrepp

Vilken är rektors roll och vilket är fritidslärares uppdrag när det gäller rastverksamheten? Här ges en bakgrund till detta arbete som främst utgår från de allmänna råden för fritidshem och hur dessa tolkas samt förklarar några teoretiska begrepp som senare används i de teman som finns i analys och diskussion.

Enligt Pihlgren är rektor den som genom styrning ska se till att de grundläggande förutsättningarna för arbetet i fritidshemmet är tydliga (Pihlgren, 2019). Mer specifikt handlar det om schemaläggning och om hur rektorn leder och fördelar arbetet och elevgrupperna under fritidshemstiden. Grundskolan, förskolan och fritidshemmet är en helhet i skolan och det är rektorns ansvar att fördela resurserna som möjliggör ett så kallat heldagslärande för eleverna. Det är sedan fritidshemslärare, klasslärare och förskolelärare som ansvarar för elevernas sammanhängande skoldag. Lärarna ska se till att elevernas skoldag blir varierad och innehåller både praktiska och teoretiska delar. Enligt Pihlgren betyder det att ansvaret kan delegeras till olika lärare. Det innebär till exempel att fritidslärare får ansvara för att eleverna erbjuds en trygg och utmanande rastverksamhet. Rasten kan erbjuda, som de allmänna råden för fritidshem säger, ”stimulerande lärmiljöer med möjligheter till interaktion och lek med kamrater och med kunniga och intresserade vuxna” (Skolverket, 2014, s. 13).

I kapitel 3 i de allmänna råden (Lärande i fritidshem) betonas fritidspedagogens arbete med relationsskapande och social kompetens (Skolverket, 2014, s 32-38).

En rapport från Skolverket (2018a) visar att ett problem som många fritidslärare stöter på är att det är svårt att få till en meningsfull rastverksamhet för eleverna. Det gäller exempelvis om pedagoger inte får tillräcklig planeringstid för att ta fram och organisera genomtänkta aktiviteter. Enligt Skolverkets rapport har fritidshemmen haft svårt att förverkliga innehållet i den nya läroplanen bland annat på grund av brist på tid att både planera och följa upp verksamheten (Skolverket 2018a).

Pihlgren skriver att det är skolledningen som måste hantera frågan om hur mycket planeringstid som krävs för att exempelvis planera rastverksamhet (Skolverket, Pihlgren 2018, s. 4). Under skoldagen samverkar fritidshemspersonalen med övriga lärare och de behöver få tid till att både planera och förbereda sina arbetsuppgifter. Planeringstiden måste också anpassas efter uppdraget (Skolverket, Pihlgren 2018, s. 4-5). I de allmänna råden kring

fritidshemmet står det att rektor kan ”organisera arbetet så att fritidshemmets personal även arbetar i förskoleklassen eller skolan” (Skolverket 2014, s. 29). Detta för att enligt de allmänna råden göra ”det möjligt att integrera fritidspedagogisk verksamhet med undervisning under schemalagd tid inom skolans ram” (Skolverket 2014, s. 29) och detta har kommit att innefatta rastverksamheten. Rektor ska även se till att fritidshemmets planeringstid och verksamhet inte blir lidande av att personalen har uppdrag i förskoleklass och skola (Skolverket 2014, s. 27).

De allmänna råden beskriver även rektors ansvar för att ”skapa utrymme för planering, uppföljning och utveckling” (Skolverket 2014, s. 26). Vidare sägs att det är viktigt att rektor ”skapar förutsättningar för ömsesidighet och jämbördighet” när det gäller samarbetet mellan olika professioner i skolan (Skolverket 2014, s. 29). Detta kräver av rektor att vara tydlig med de olika professionernas roller och uppdrag så att inte otydligheter som kan leda till olika förväntningar uppstår mellan personalgrupperna (Skolverket 2014, s. 30). Fritidshemmets personal ska även från rektor få utrymme att ”kunna ställa om mellan de olika uppdragen” (Skolverket 2014, s. 30).

De begrepp som efter ovan beskrivning blir intressanta för undersökningen är planeringstid, rektors syn på verksamheten, rektors styrning, fritidslärares yrkesroll, samverkan mellan yrkesgrupper inom skolan (samsyn och dialog), samt utveckling av social kompetens hos eleverna.

För att tydliggöra kommer jag i den här uppsatsen att använda mig av yrkestitlarna fritidslärare och fritidspedagog. Eftersom jag blir fritidslärare efter examination är det naturligt för mig att använda det yrkesbegreppet, men i dagens fritidshem arbetar fortfarande många som har den gamla utbildningen till fritidspedagog, som även de har mandat att bedriva undervisning i fritidshemmet. Därmed använder jag titeln fritidspedagog, eller bara pedagog i referenser eller när intervjupersoner använder fritidspedagog eller bara pedagog.

3 Tidigare forskning

I det här kapitlet redogör jag för den forskning som jag hittat och som känns aktuell för uppsatsen. Än så länge verkar det inte mycket finnas skrivet fritidslärares roll, ”det dubbla uppdraget”, kopplat till rastverksamhet under skoldagen.

3.1 Skolgården och den pedagogiska verksamheten

”Rasten är en etablerad del av skoldagen och har funnits så länge utbildningsverksamhet har förekommit, även om syftet med rasten kanske skiftat över tid” (Pihlgren 2019, s. 21).

Redan 1985 föreslog Barnsäkerhetsdelegationen i Sverige att Skollagen (1985:1100) skulle ändras så att man ställde krav på en funktionell utemiljö eftersom den har en stor betydelse för eleverna. Detta ville man skulle leda till att skolgården räknas in i den pedagogiska verksamheten och att det ska gälla för alla barn som omfattas av Skollagen (Björklid 2005, s. 116).

Björklid nämner att i en undersökning av Arbetsmiljöverket (2002) svarade nära 30 procent av skolledarna att de tyckte att de behövde göra något åt skolgården. I en undersökning som gjordes fem år tidigare var siffran bara 10 procent och Arbetsmiljöverket pekade på att den senare undersökningen visat att det därmed skett ett trendbrott (Björklid 2005, s. 116).

Verket kopplade det till att skolgårdarna diskuterats mycket mer sedan Skolverket infört möjligheten att miljöcertifiera sin skola. Dessutom undersökte skolorna i större grad möjligheten att genomföra undervisning på skolgården när skollokalerna blivit för trånga (Björklid 2005, s. 116).

I samma kunskapsöversikt pekar Björklid (2005) på att i läroplanen nämns det väldigt lite om skolgården och den yttre miljön. När det finns olika årskurser ute på skolgården samtidigt behöver man tänka på den fysiska miljön, eftersom de har olika behov. Det finns även många skolgårdar som är dåligt skötta. Samtidigt skriver Björklid att barnens lekar ger ett lärande och att utomhusvistelsen har stor betydelse för barnens hälsa. Kunskaper om lekens betydelse för barnens fysiska och psykosociala utveckling har också bidragit till att skolgårdens roll har stärkts (Björklid 2005, s. 174). Denna kunskapsöversikt tar upp rastverksamheten på så sätt att den dels lyfter skolgårdens betydelse för barns psykosociala hälsa, och dels skolledarnas ökade intresse för skolgårdens betydelse under skoldagen.

3.2 Skolledningens roll gällande fritidsverksamheten

I en forskningsöversikt tar Falkner och Ludvigsson (2016) upp betydelsen av skolledningens roll när det gäller fritidsverksamheten. Författarna hänvisar till att Skolinspektionen pekat på att många rektorer inte är tillräckligt insatta i fritidshemmet och inte ger pedagogerna tillräckligt stöd för att utveckla verksamheten. I en rapport från Skolverket från 2018 (2018b) där man gjort enkäter och intervjuer till både rektorer och fritidshemspersonal svarar rektorer att 44% är mycket insatta i verksamheten. Men dock svarade en del rektorer att de inte hunnit sätta sig in i delar av läroplanen, samt en rektor som angav att hen inte visste att fritidshemmet har ett eget kapitel i läroplanen (Skolverket, 2018b, s. 33). I samma undersökning uppgav 40 % av fritidspersonalen att rektorerna har en ganska/liten kunskap om fritidshemmet (ibid., s. 34).

I samma rapport uppger 60 % av personalen att rektorerna skapar små möjligheter till samverkan mellan yrkesgrupperna i skolan (Skolverket, 2018b, s. 52). Rapporten visar också att både rektorer och personal i viss mån uppfattar fritidspersonalens uppdrag som ensidigt på så sätt att de förväntas assistera läraren (ibid., s. 52). Enligt läroplanen får rektor organisera verksamheten så att fritidspedagog schemaläggs i grundskolan och får ansvara för praktisk-estetiska ämnen (för det är svårt att rekrytera ämneslärare). Skolverkets undersökning visar att fritidslärare får mer uppdrag under skoltid som stjälar tid och ork till fritidshemmets undervisning. Dessutom upplever personalen att skolans verksamhet värderas högre än fritidshemmets (Skolverket, 2018b, s. 53). Även i Anderssons studie framgår att rektorerna och fritidspedagogerna lägger större vikt vid relationsskapande och värdegrundsfrågor än att diskutera fritidshemmets uppgift att erbjuda eleverna en meningsfull fritid (Andersson, 2013, s. 160).

3.3 Mindre planeringstid när yrkesrollen förändras

Andersson har studerat hur yrkets identitet förändrats av att fritidspedagogerna numera involveras i skolverksamheten (Andersson 2013, s. 1).

Många av fritidspedagogerna i Anderssons studie uppgav att de var frustrerade över att det minskats ner på den pedagogiska verksamheten i fritidshemmet. De nämnde också att det minskats på aktiviteter som kan stimulera och utgå från barnens egna erfarenheter, behov och intressen. Dessutom beskrev pedagogerna att de tvingats hantera förändringarna själva (Andersson 2013, s.159-160). Enligt Andersson kan detta ses som professionalisering, men då försämringarna lett till att pedagogerna inte kunnat arbeta professionellt finns risk för att

ansvaret för brister i organisationen läggs på dem (Evetts, 2009b; jfr Fyhr, 2001 se Andersson 2013, s. 160). Falkner och Ludvigsson skriver att det är viktigt att skolledningen ser till att fritidslärarna har eller får tid att utveckla sina kompetenser (Skolinspektionen, 2010 se Falkner & Ludvigsson, 2016, s. 13).

Ett exempel är att fritidspedagogernas tilldelade planeringstid oftast gick åt till att planera arbetsuppgifter under skoldagen. Även om fritidspedagogerna i studien har olika sätt att hantera förändringar har studien visat på ett behov av att ”tydliggöra fritidshemmet, försvara särdragen i yrket och skapa en starkare kollektiv bas” (Andersson 2013, s. 162).

Skolverket (2018b) visar att lärare får mycket mer tid till planering än fritidspedagoger. Lärare uppger att de har ca 12 timmars planeringstid i veckan, medan fritidspedagoger får en till sex timmar (Skolverket, 2018b, s. 63). Samma undersökning visar att fritidspersonalens planeringstid ofta används till annat än planering. Det kan vara administration eller täcka upp för sjuka kolleger, vilket kan leda till att man får använda rasten till planering (ibid., s. 65). I undersökningen kommer också frågan om ställtid fram, den personal som ansåg att de hade ”goda förutsättningar att arbeta läroplansstyrt beskriver att de utöver planeringstid har schemalagd ställtid mellan tjänstgöring i grundskolan” och fritidshemmets eftermiddagsverksamhet (ibid., s. 66).

Tid för planering av rast- och fritidsverksamhet undersöks även av Gravesen och Ringskou (2017). Efter en skolreform 2014 förändrades även den danska fritidslärares roll till att knytas mer till klassrummet under skoldagen och med kortare tid för eleverna i fritidshemmet. Forskarna konstaterar att i skolmiljön bland elever, lärare och fritidslärare dominerar tiden, vare sig det handlar om tidsatta aktiviteter eller planeringstid. Fritidslärares egen planeringstid minskar eller försvinner helt och uppgår i gemensam planeringstid för hur skoldagen och klassrumsarbetet ska planeras. Fokus ligger på elevens akademiska skoldag istället för på fritidsverksamhet och elevens socialisering, ett viktigt inslag i fritidslärares uppdrag. Forskarna använder begreppet ”timeagogy” från begreppen ”tid” och ”pedagogik”. Pedagogik som innebär att leda och stödja elever förändras till att i timeagogy fokusera mer på tidsstyrning, kontroll och att styra hur individen respekterar tidsstrukturer (Gravesen & Ringskou 2017).

4 Metod

För att besvara frågeställningarna i den här C-uppsatsen valdes den kvalitativa forskningsmetodiken. För min undersökning var jag först och främst intresserad av personliga erfarenheter, åsikter och uppfattningar utifrån rektorernas perspektiv på mina frågeställningar. Jag ville veta hur rektorerna hanterar och resonerar kring fritidslärares handlingsutrymme och ansvar vid rastverksamhet på de olika skolorna. I val av studiemetod kom jag fram till att kvalitativa intervjuer verkade vara den metod som skulle fungera bäst för att få grepp om rektors erfarenheter kring skoldagen och möjliggörande av fritidslärares uppdrag i samband med den.

4.1 Urval

Jag valde intervjupersoner utifrån att rektor är den som möjliggör för fritidsläraren att få tid till att planera och genomföra en meningsfull rastverksamhet. Fem rektorer har intervjuats. Fyra rektorer vid fyra olika skolor i Storstockholmsområdet och en rektor i norra Dalarna kontaktades först via e-post.

I e-brevet presenterade jag mig själv och varför jag kontaktade dem. Jag bifogade också ett brev till rektor (Bilaga 1) med information om min forskningsfråga. Alla rektorer som kontaktades återkom snabbt via e-brev eller telefon och tackade ja till intervju.

Intervjupersonerna fick veta att jag arbetar på fritids och är under utbildning till fritidslärare. I intervjutillfället var jag därför medveten om att rektorernas svar kunde påverkas av att de kände till min yrkesbakgrund, det vill säga att jag arbetar inom det utvalda området för studien. Det fanns en risk för att rektorn skulle ta för givet att jag redan visste en hel del om verksamheten och hur skolan organiseras och därför inte utveckla sina svar tillräckligt.

4.2 Beskrivning av skolorna

Fyra av de fem rektorerna jag intervjuat i min undersökning arbetar på skolor som ligger i Storstockholmsområdet (Stockholm med kranskommuner) medan rektor 5 arbetar vid en skola i norra Dalarna. En av skolorna, en grundskola från förskoleklass till årskurs sex, ligger i ett område i norra Stockholm, med i huvudsak flerfamiljsboenden. De tre övriga skolorna i Storstockholmsområdet är placerade i villaområden och samtliga är grundskolor med elever från förskoleklasserna upp till årskurs 6. Skolan i norra Dalarna är även den en grundskola (förskoleklass–årskurs 6) som ligger i en mindre ort. Skolorna som rektorerna arbetar vid har olika fysiska förutsättningar för att bedriva rastverksamhet på skolgården. Två av skolorna har

exempelvis skog i närheten och stora ytor, medan en skola ”delar” sin skolgård och de fasta lekredskapen med det omgivande bostadsområdet.

4.3 Intervjupersonerna

Jag gjorde ett strategiskt val av intervjupersoner. I Alvehus framgår att man genom strategiska val snabbt kan komma åt den del av en organisation som man är intresserad av att få information om (Alvehus 2013, s. 71). Avsikten med min undersökning var att få en bild av hur rektor ser på rastverksamheten på sin skola och vilka resurser (tid) fritidslärarna ges för planering av verksamheten. När jag valde ut intervjupersoner gjorde jag också ett bekvämlighetsurval eftersom de rektorer som kontaktades på olika sätt fanns lätt tillgängliga för mig som forskare. De fem intervjuade rektorerna fanns i närområdet eller identifierades genom kurskamrater vid utbildningen. Urvalet innebär att resultaten av min studie inte kan generaliseras. Däremot skulle resultaten kunna användas i till exempel en pilotstudie (Patel & Davidsson 2018, s. 141).

4.4 Avgränsning

På den korta tid jag hade till förfogande hade jag bara möjlighet att genomföra ett begränsat antal intervjuer. Eftersom jag avgränsade mitt urval till fyra rektorer i mitt närområde och endast en i övriga delar av landet är jag medveten om att resultaten kanske inte går att översätta till landet som helhet.

4.5 Intervjufrågornas utformning

Jag formulerade mina frågor på ett sätt som skulle ge intervjupersonerna möjlighet att svara utförligt men samtidigt tolka frågorna utifrån sin egen inställning och erfarenhetsbas (Patel & Davidsson 2019, s. 98). Jag försökte i enlighet med Patel och Davidsson (2019) undvika att formulera långa respektive ledande frågor och frågor som innehöll negationer. Jag var också noga med att inte använda så kallade dubbelfrågor (Patel & Davidsson 2019, s. 101). I min undersökning skulle en dubbelfråga kunna vara exempelvis: ”På din skola; är det klasslärarna eller fritidslärarna som har ansvar för rastverksamheten”?

Jag strukturerade först mina frågor i den ordning som jag tänkte ställa dem. Under intervjuerna utgick jag från mina förberedda frågor men beroende på hur intervjupersonerna svarade ställde jag frågorna i en annan ordning. Jag tog också bort en del frågor, men la i stället till nya för att följa upp intervjupersonernas svar. Strukturen av mina frågor kom därför att följa ”tratt-tekniken” (Patel & Davidsson 2019, s. 100). Tratt-tekniken innebär att man börjar med att ställa några stora öppna frågor och sedan snävar in frågandet.

I min undersökning började jag helt enkelt med att fråga respondenten: ”Vad tänker du på när jag säger rast?” Jag följde upp med frågor som inleddes med ”Berätta gärna hur...”, ”Kan du förklara mer om...”, ”Du berättade att...kan du utveckla hur du...”. Genom tratt-tekniken gav jag, som Patel och Davidsson (2019) beskriver, intervjupersonerna möjlighet att börja att berätta mer personligt utifrån sina egna erfarenheter och eget synsätt. På så sätt kan man som intervjuare få respondenten att känna sig motiverad och aktiverad i intervjutillfället (Patel & Davidsson 2019, s. 98). Eftersom jag formulerade frågorna själv och ställde dem i den ordning som passade bäst vid varje intervjutillfälle har det färdiga intervjumaterialet både låg grad av standardisering och strukturering (Patel & Davidsson 2019, s. 98).

4.6 Genomförande

Jag förberedde mig inför intervjuerna genom att läsa igenom mina frågor. Jag gick också in på skolornas webbplatser för att kunna bekanta mig med i vilken omgivning de olika skolorna låg i. Jag bedömde att eftersom jag har goda teoretiska kunskaper om området jag ville undersöka behövdes ingen provintervju. Under den första intervjun kände jag dock att en provintervju, för att öva mig på att intervjua, hade varit bra trots att jag kunde ämnet. Redan vid det andra intervjutillfället upplevde jag mig både tryggare och mer bekväm i rollen som intervjuare. Känslan vid det andra intervjutillfället var att även intervjupersonen var mer avslappnad, kanske för att jag uppträdde säkrare i rollen som intervjuare. Det uppstod en bra stämning i rummet. De två sista intervjuerna gjorde jag på telefon hemifrån. Jag var orolig för att det skulle bli svårare att skapa kontakt med intervjupersonen genom mobilen, men efter intervjuerna kände jag att jag fått en bra kontakt med intervjupersonerna. De intervjuer jag gjorde på plats ägde rum på rektorernas arbetsplats.

Jag började mina intervjuer med att informera respondenten om att jag ville spela in samtalet och frågade om de godkände det. Samtliga respondenter lämnade muntligt godkännande. Efter godkännande spelades intervjuerna in via två olika appar: Röstmemo i mobilen respektive röstinspelning i datorn. Varje intervju blev cirka 20 minuter.

4.7 Databearbetning och analysmetod

Enligt Patel och Davidsson är det i kvalitativa undersökningar en fördel att göra en löpande analys av det material man samlar in (Patel & Davidsson 2019, s. 151). Jag gjorde därför transkriberingen av mina intervjuer så fort som möjligt efter varje intervjutillfälle för att kunna komma igång med databearbetningen. När jag transkriberat intervjuerna gick jag

igenom dem och rensade bort talspråk, pauser, hummanden, upprepningar etc. Jag började leta efter citat i rektorernas svar som gav stöd till de frågor jag vill besvara i min undersökning. Jag skrev ut intervjuerna, läste igenom noga och strök under intressanta partier. I de intressanta partierna hittade jag vissa ord eller saker som återkom. Jag letade efter skillnader och likheter i deras kommentarer. Jag hittade på så sätt teman i rektorernas svar som sedan använts som rubriker i kapitel 5 Resultat.

4.8 Metoddiskussion

Mitt val av metod föll på kvalitativa intervjuer. Inför intervjutillfällena är det viktigt att vara väl förberedd. Ett sätt är att göra en testintervju, men någon sådan gjorde jag inte. Vid det första intervjutillfället kände jag mig lite osäker på grund av att jag var ovan i rollen som intervjuare. En testintervju hade kanske gjort att jag känt mig säkrare i intervjusituationen.

Inför de två intervjuerna som jag gjorde på telefon kände jag en lite oro för hur det skulle gå att skapa en förtrolig intervjusituation med respondenten. Det gick bättre än jag väntat mig, kanske för att jag gjorde de intervjuerna sist och kände mig säkrare i rollen som intervjuare. De intervjuer som jag gjorde på telefon var däremot svårare att transkribera eftersom ljudupptagningen blev sämre. Det berodde på att jag var tvungen att ha högtalaren på i telefonen och samtidigt använda en app i datorn (röstinspelaren).

I Ahrne och Svensson (2018) diskuteras hur många intervjuer man måste komma upp i för att uppnå representativitet i en kvalitativ undersökning. Författarna menar att sex till åtta intervjuer kan öka säkerheten för att det material man fått in är relativt oberoende av personliga uppfattningar hos intervjupersonerna (Ahrne & Svensson 2018, s. 42). På grund av den relativt korta tiden jag hade på mig för att genomföra undersökningen fick jag begränsa mig till fem intervjuer. Efter att jag genomfört, transkriberat och analyserat de fem intervjuerna tyckte jag ändå att jag hade fått ett intressant material som var tillräckligt för att besvara mina frågeställningar. I många avseenden hade rektorerna samma syn på rastverksamheten och fritidslärares roll, men de hade olika sätt att möjliggöra verksamheten.

Man kan diskutera om jag i stället för intervjuer kunde ha använt en kvantitativ metod i min undersökning. Enkäter är en kvantitativ metod som man som samhällsvetenskaplig forskare kan använda för att mäta uppfattningar och attityder. Med enkäter riskerar man dock enligt Patel och Davidsson att respondenten känner sig begränsad till de färdiga svarsalternativen.

Respondenten kan hellre vilja uttrycka sig med egna ord (Pater & Davidsson 2019, s. 95). Eftersom jag inte var ute efter att generalisera ansåg jag att kvalitativa intervjuer var en bättre metod för min undersökning. Enkäter skulle man däremot kunna använda för att fortsätta att undersöka mitt resultat.

Intervjumetoden innebar också att jag hade möjlighet att personligen lämna fram eller läsa upp informationen (Bilaga 2) om studiens sekretess. Min upplevelse är att rektorerna inte lade så stor vikt vid informationen. Det kan bero på att jag informerade om att jag jobbar inom fritidshem och har sekretess att hålla mig till inom arbetet, som rektorerna känner till. Förhoppningsvis berodde det inte på att det är en C-uppsats de medverkat i.

4.9 Etiska aspekter

I arbetet med denna C-uppsats har jag tagit hänsyn till Vetenskapsrådets fyra huvudkrav på forskningen; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002). Varje intervju inleddes med att jag lämnade över eller läste upp innehållet i ett sekretessblad (Bilaga 2) där jag informerade om förutsättningarna för rektors deltagande. Respondenterna har genom informationsbrev (Bilaga 1) fått kännedom om syftet med min forskning och fått möjlighet till samtycke. Respondenten garanteras konfidentialitet genom att de insamlade uppgifterna är avidentifierade och inte kan spåras. Nyttjandekravet uppfylls eftersom det insamlade materialet endast används till forskning (Bilaga 2).

5 Resultat

Här nedan följer en redovisning av de fem intervjuer som jag genomfört med rektorer för denna uppsats. Jag har i intervjuerna funnit återkommande teman hos rektorerna som jag hittat i min analys: rasten som social tid, fritidslärares kompetens, eldsjälar, planeringstid, dialog och samsyn. Jag utgår samtidigt från rektorernas syn på rastverksamheten. I resultatredovisningen tar jag hjälp av de teoretiska begrepp jag gett i kapitlet 2 Bakgrund.

5.1 Rastverksamheten – rasten som social tid

Det första som alla rektorer jag intervjuat svarade när de fick frågan om hur de tänker kring vad rast innebär var att rasten och rastverksamhet är en viktig del av skoldagen. Rektorerna menar att rasten är av stor betydelse för elevernas möjligheter till rörelse, men de är också samstämmiga när det gäller vikten av den sociala aspekten av rastverksamheten. Dessutom säger alla rektorer att rasten ska vara meningsfull. Rektor 2 kallar rasten för relationsbyggande, och att det kan vara på rasten som vissa elever får sin enda sociala vuxenkontakt under dagen. Rektorn skulle därför vilja ändra namnet rast till ”relationstid”. Man kan fundera över vad rektor menar här, eftersom barnen ju har tillgång till vuxna under hela dagen, både i klassrummet och på fritids. Om man tar fasta på fritidslärares profession och kunskap om sociala relationer kan man tänka att rektorn menar att fritidsläraren ska se och agera om ett barn söker vuxenkontakt på rasten. Rektor 3 ser rasten som en möjlighet till samspel med andra och att kunna få återhämtning från de schemastyrda klassrumsaktiviteterna. Rektor 5 lyfter särskilt fram det interkulturella perspektivet kopplat till rastverksamheten. Eftersom det finns en stor andel elever med olika ursprung på skolan ser rektor 5 pedagogerna som en viktig länk mellan eleverna vid kommunikativa missuppfattningar. ”Det handlar mycket om att lotsa dem, att ta tag i det sociala genom att handleda i aktiviteter, och för de äldre eleverna handlar det om att stödja de sociala relationerna, det sociala samspelet”, säger rektor 5.

5.2 Rastverksamheten – fritidslärares kompetens

I rektorernas sätt att styra tycker jag mig se att rektor är den som kan ge plats för fritidslärares, och även elevernas, handlingsutrymme att skapa identiteter och möjligheter för en strukturerad och meningsfull rastverksamhet. Genom rektorns styrning av verksamheten

påverkas elevernas möjligheter att få social kontakt med vuxna. Rektor skapar handlingsutrymme för fritidsläraren att skapa sociala relationer till eleverna.

Rektorerna diskuterar även rasten utifrån att den skapar möjlighet för att öva eleven i att ta ansvar. Rektor 3 menar att man med hjälp av styrda aktiviteter kan åtgärda utanförskap så att de ensamma får ett socialt sammanhang. Rektor 4 berättar att inom rastverksamheten ges även ansvar till eleverna som utvecklar social kompetens genom att de till exempel får ta aktiva beslut om vad de vill göra med hjälp av organiserade aktiviteter. Tre av rektorerna beskriver liknande situationer där elever är engagerade i att till exempel driva rastboden, välja material eller att ansvara för att städa upp skolgården i slutet av skoldagen. Rektor 2 beskriver det som att elever ”är med och står i rastboden och tar ansvar”, samt att skolan alltid försöker involvera eleverna så mycket som möjligt.

Utifrån rektorns ansvarsfördelning kan man se att rektorn har möjliggjort en rastverksamhet med aktiviteter som syftar till att eleverna får utveckla sin sociala kompetens och ta ansvar. Som jag ser det delegerar rektorn ansvar nedåt genom rastvakterna och även genom eleverna. Rektorn styr genom att ge pedagogerna och eleverna förutsättningar för att styra rastverksamheten på ett sätt som gör nytta för såväl individen som hela gruppen.

”En rast ska vara meningsfull tid, det är en av de delar som de som jobbar på fritidshemmet har som sina viktiga områden. Fritidsverksamheten är viktig men rastverksamheten är lika viktig” (Rektor 1). Rektorerna betonar vikten av det sociala samspelet under rastverksamheten och inte bara att eleverna ska få röra sig fritt utan att de även ska ha möjlighet till vuxenkontakt. Rektorerna betonar att det är fritids som har ansvar för att planera och styra över rastverksamheten i och med att det ingår i fritidslärarens profession.

Det finns ett gemensamt resonemang i rektorernas svar att rasten ska vara meningsfull och strukturerad. Rektorernas styrning blir exempel på hur de följer styrdokumentet genom att de möjliggör för fritidslärarna att planera för och genomföra en strukturerad och meningsfull rastverksamhet.

På rektor 1:s skola är det fritidspersonalen som har ansvar för rastverksamheten, medan klasslärarna är rastvakter. Rektor 1 säger att det är fritidspersonalen som är ”proffs på det”. Rektor 2 har två heltidsanställda fritidslärare som enbart arbetar med rastverksamheten. Hos rektor 3 har de en uppstyrd rastverksamhetsdag en gång i månaden där sex pedagoger deltar.

Rektor 4 framhåller att det är ”fritidslärarens profession att hålla i rastverksamhet då det ger tillfälle till social träning” utifrån läroplanens kapitel 1, 2 och 4. Rektor 5 uttrycker en önskan om en mer utvecklad rastverksamhet. Här tycker jag att rektor ger fritidslärarna stort ansvar utifrån deras profession. Rektor 4 värderar fritidslärarnas kunskap och ser att en friare styrning är ett bra och effektivt stöd för att möjliggöra en meningsfull rastverksamhet. Rektorn hittar också stöd för sitt synsätt i läroplanen.

5.3 Planeringstid

Resultatet av min undersökning visar att rektorerna ger olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning av rastverksamhet. De flesta rektorer går runt frågan kring tid och ger inga specifika svar. En del av rektorerna har planeringstid för rasten som då oftast ligger inom fritidshemmets egen planeringstid. Rektor 3 beskriver det som att effektivisera och se över hur hen kan få ihop planeringen under den tid de har. Rektor 3 erkänner dock att de behöver se över situationen och ”fundera över personalens arbete”, och hur de ska schemalägga på bästa sätt för att ”möjliggöra det arbetet”. Rektor 1 anser att de har en så god struktur på sin rastverksamhet så det inte behövs mer tid till planering. Om det skulle finnas behov av mer tid är det en dialog mellan personal och rektor. Rektor 2 har satsat på rastverksamheten genom att anställa två heltidsanställda som bara har detta ansvarsområde. På rektor 5:s skola ges ingen särskild tid för planering av rasten.

Det rektorerna säger om tid visar att fritidsläraren oftast bara får tid till att planera för rasten under sin egen planeringstid. Risken med det är att planering för rasten kanske inte hinns med och att planeringstiden för fritids också blir lidande. Man kan också se hur detta synsätt producerat olika handlingsutrymmen kring rastverksamheten då rektorerna ger olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning. Det är möjligt att rektors sätt att styra rastverksamheten kanske till och med skapar en struktur för eldsjälarna om det inte ges öronmärkt planeringstid.

5.4 Eldsjälar

Flera av rektorerna berättar att det ofta finns någon som brinner för rastverksamhet. Rektor 1 känner sig tveksam till att bara ha några eldsjälarna som driver arbetet. Rektor 2 beskriver att de har två personal som driver verksamheten. ”Man kan alltid hitta eldsjälarna som brinner för verksamheten, men att bygga på dem går bara till en viss gräns och när de slutar så dör verksamheten ut” (Rektor 3).

Det krävs en del kunskap samt engagerade personer som driver frågorna, säger rektor 4. Rektorn poängterar dock att hela kollegiet måste se vinsten med rastverksamheten. Rektor ger förutsättningar för personalen att planera och leda rastverksamheten utifrån deras professionskunskap. Rektorn förutsätter att personalen har de kunskaper som krävs för att göra sitt jobb och tar vara på den frihet de ges att själva styra. Samtidigt har de genom sitt sätt att styra skapat handlingsutrymme för personalen.

Resultatet av min undersökning visar att alla rektorer anser att rasten och rastverksamhet är en viktig del av skoldagen och att rastverksamheten ska vara meningsfull, men för att skapa en meningsfull rastverksamhet bör den också vara strukturerad. Genom att organisera rastverksamheten kring eldsjälarna har rektor möjlighet att få en sådan strukturerad och meningsfull rastverksamhet. Men frågan är vilken möjlighet rektor har att få resten av kollegiet att se vinsten med verksamheten om den byggs upp kring eldsjälarna? Jag tänker på det rektor 3 säger om riskerna med att bygga upp rastverksamheten på pedagoger som brinner för den. När eldsjälarna byter skola riskerar rastverksamheten att rasa ihop.

5.5 Samsyn och dialog

Rektorer beskriver ett dilemma med att kunna skapa samsyn och dialog mellan personalgrupper, men också mellan rektor och de olika professionerna. Rektor 1 beskriver exempelvis vikten av att hen måste få med sig och entusiasmera personalen. Rektor 1 upplever också att lärarna gärna vill ha fritidslärarna i klassrummet. Det tycks leda till att fritidsläraren kommer i kläm emellan sitt uppdrag och klasslärarens önskan om att de ska vara med i klassrummet. Det här betonar även rektor 3 som en konflikt på sin skola och vill skapa samsyn mellan de olika verksamheterna. Ett hinder som rektor 4 upplever är att "inte riktigt få igång engagemanget hos hela personalgruppen". Rektor 5 berättar om kommunens policy där det framkommer att "vi ska hjälpa varandra i arbetslaget".

De organisatoriska förutsättningarna ser jag som en gemensam syn hos rektorerna. Rektorerna tycks uppleva att de har kunskap om vem som är bäst lämpad att planera för och leda rastverksamheten. Samtidigt verkar rektorerna inte få de olika lärargrupperna att samspela och har därför inte riktigt överblick över organisationen. Jag ser också ett gemensamt sammanhang i fritidslärarens dubbla uppdrag och klasslärarens makt kontra fritidslärarens. Rektorn måste försöka entusiasmera och göra klassläraren nöjd för att hen ska "släppa ut"

fritidsläraren på rasten. Om rektorn inte lyckas skapa samsyn när det gäller rastverksamheten hamnar makten över tiden hos klassläraren i stället för hos fritidsläraren.

5.6 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis visar resultatet av min undersökning att rektorerna anser att rastverksamheten har en stor betydelse för elevernas sociala utveckling. De anser också att den är viktig för elevernas rörelse och hälsa. Resultatet av undersökningen visar även att rektor anser att det ligger i fritidslärares uppdrag att planera och genomföra rastverksamheten. Detta är enligt styrdokumentet och visar att rektorerna delar samma kunskap om detta.

Samtidigt beskriver rektorerna ett dilemma med att kunna skapa samsyn och dialog mellan klasslärarna och fritidspersonalen, men också mellan rektor och de olika professionerna. Att skapa ”ömsesidighet och jämbördighet” mellan lärare och fritidspedagoger är en tydlig del av rektors uppdrag enligt styrdokumentet. Här finns alltså brister i styrning. Rektor måste se till att de olika professionernas roller är tydliga och så att ett större samarbete finns.

På min fråga om tid till planering av rastverksamheten gav de flesta rektorer inga specifika svar. Detta trots att detta är en del av rektors uppdrag, att se till att fritidspedagogernas uppdrag inte lider av att arbeta i skolklass. Resultatet av undersökningen visar istället tydligt att rektorerna ger olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning av rastverksamhet. På de skolor där rektor ger fritidsläraren tid till planering för rasten läggs den oftast inom fritidshemmens egen planeringstid. Min undersökning visar också att det kan finnas en risk för att rastverksamheten får stryka på foten på grund av klasslärarnas behov av fritidslärarna i klassrummet.

6 Diskussion

Av min undersökning framgår att rektorns syn på rasten är att den är en meningsfull och viktig del av skoldagen. Resultatet knyter an till Björklid (2005) som bland annat visade att rektorers intresse för rasten har ökat. Rektorerna i min undersökning säger att rasten är av stor betydelse eftersom den ger barnen tid till rörelse, men de betonar även den sociala aspekten. Rasten ska både vara meningsfull och relationsbyggande, ge barnen möjlighet till samspel med andra och återhämtning från de schemastyrda klassrumsaktiviteterna. Fritidslärares profession har fokus på att utveckla barnens sociala kompetenser och andra färdigheter. Därför anser jag att det är naturligt om rektorn ger fritidsläraren uppdraget att planera för och genomföra en strukturerad rastverksamhet.

Hur ser då rektorerna i min undersökning till att skapa förutsättningar för en strukturerad och meningsfull rastverksamhet på sin skola? Falkner och Ludvigsson (2016) hänvisade till att Skolinspektionen pekat på att många rektorer inte är tillräckligt insatta i fritidsverksamheten. Det föreslogs vara anledningen till att rektorerna inte ger pedagogerna tillräckligt stöd för att utveckla verksamheten. Skolverkets rapport från 2018 (2018b) visar här på dubbla sidor av samma fråga. Rektorerna anser där att de är väl insatta i verksamheten medan personalen inte anser det. Resultatet från min undersökning talar emot det Falkner och Ludvigsson lyfter fram i Skolinspektionens slutsats. Samtliga rektorer visade sig vara väl insatta i fritidsverksamheten genom att de kunde redogöra för hur rastverksamheten organiseras på deras skola.

Däremot visar deras svar att en del av rektorerna inte tycker att fritidsläraren behöver mer planeringstid för rastverksamheten. Resultatet visar även att rektorerna anser att det är fritids som har ansvar för att planera och styra över rastverksamheten i och med att det ingår i fritidslärares profession. En rektor tycker att rasten först och främst ska vara meningsfull tid. Rastverksamheten är därför ett viktigt område för dem som jobbar i fritidshemmet.

En rektor säger att det är fritidspersonalen som är ”proffs” på rastverksamheten. På en annan skola har rektor gjort en satsning på rastverksamheten genom att ha två heltidsanställda fritidslärare som enbart arbetar med rastverksamheten. Rektor 3 har infört en uppstyrd rastverksamhetsdag en gång i månaden där sex pedagoger deltar. Rektor 4 framhåller att utifrån läroplanens kapitel 1, 2 och 4 är det ”helt klart” att det är fritidsläraren som utifrån sin profession bör hålla i rastverksamhet. Man skulle utifrån rektorernas svar kunna säga att de har god förståelse av rastverksamhetens betydelse och att rektorer dessutom ger fritidslärarna stort ansvar för planering och genomförandet.

Falkner och Ludvigsson lyfte även fram vikten av att skolledningen ser till att fritidslärarna har, eller får, tid att utveckla sina kompetenser (Skolinspektionen, 2010 se Falkner & Ludvigsson 2016, s.13). Här visar resultatet av min undersökning på en del bister. Rektorer ger olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning av rastverksamhet. Medan en del fritidslärare får planeringstid för rasten ligger den samtidigt oftast inom fritidshemmets egen planeringstid. Detta menar en rektor är ett sätt att effektivisera och se ”om vi kan få ihop det under den tid vi har”. Samtidigt menar rektorn att de kan behöva se över situationen och se hur de ska schemalägga på bästa sätt för att ”möjliggöra det arbetet”. Rektor 1 anser att de har en så god struktur på sin rastverksamhet att det inte behövs mer tid till planering. Om det skulle finnas behov av mer tid är det en dialog mellan personal och rektor. Rektor 2 har satsat på rastverksamheten genom att anställa två heltidsanställda som bara har detta ansvarsområde. På rektor 5:s skola ges ingen särskild tid för planering av rasten.

Bristen på och behovet av tid för att planera rastverksamheten synliggjordes av Andersson (2013) som studerade hur fritidspedagogernas identitet förändrats av att involveras i skolverksamheten. Fritidspedagogerna i studien uppger att deras tilldelade planeringstid oftast går åt till att planera arbetsuppgifter under skoldagen. Enligt Skolverket (2018b) kan lärare ha dubbelt (och ännu mer) med planeringstid än fritidspedagoger. Det är något som även tycks gälla för fritidslärarna på flera av skolorna i min undersökning.

Ett liknande dilemma vad gäller brist på tid för planering av rast- och fritidsverksamhet visade sig i den danska studien (Gravesen & Ringskou, 2017). Efter en skolreform 2014 knöts de danska fritidslärarna mer till klassrummet under skoldagen och fick kortare tid för eleverna i fritidshemmet. De danska fritidslärarnas egen planeringstid minskade eller försvann helt. Forskarnas begrepp ”tidagogik” (”timeagogy”) kan beskriva hur tidsstyrning riskerar att flytta fritidslärarnas fokus till skoldagen från uppdraget att fokusera på fritidshemmet och elevernas sociala träning. Min studie visar att rektor verkar vilja att fritidslärarna ska hålla i rastverksamheten: Men för det behöver fritidsläraren, i enlighet med sitt uppdrag, ha frihet att planera samt genomföra rastverksamheten. Om fritidsläraren inte får den tiden, för att de knyts för hårt till klassrummen i enlighet med de allmänna råden för skola och fritidshem, uppstår ett dilemma och till och med en konflikt. Tid blir något som de två lärarprofessionerna får strida om och klasslärarna vinner.

Både Anderssons studie, Skolverkets rapport (2018b) och den danska studien visar, enligt min uppfattning, på något som ses i mina resultat: behovet av samsyn och dialog mellan lärargrupperna och mellan lärarkollektivet och rektorn. Rektorer beskriver exempelvis hur lärarna gärna vill ha med fritidslärarna mer i klassen så att fritidslärarna kommer i kläm emellan sitt uppdrag och klasslärarens. Även rektor 3 beskrev det som en konflikt på sin skola och ville skapa samsyn mellan skola och fritids. Rektor 4 beskrev dilemmat som att hen "inte riktigt få igång engagemanget hos hela personalgruppen". Resultatet av min undersökning visar att rektorer beskrev att de har kunskap om vem som är bäst lämpad att planera för och leda rastverksamheten. Samtidigt beskrev rektorer att det kan vara svårt att få de olika lärargrupperna att samspela och att de därför inte riktigt har makten över organisationen. Rektorer svar antyder att rektor måste försöka entusiasmera och göra klassläraren nöjd för att hen ska "släppa ut" fritidsläraren på rasten. Mina resultat visar på dilemmat i fritidslärarens dubbla uppdrag och klasslärarens makt kontra fritidslärarens. Rastverksamheten kan komma att bli lidande eller i alla fall inte ha en pedagogisk planering när fritidslärarens tid knyts så hårt till klassrummet.

7 Avslutande reflektion

Den här uppsatsen har försökt bidra med ny kunskap kring det fritidspedagogiska uppdraget och hur det relaterar till rastverksamheten i dagens kontext. De fem djupintervjuer som genomfördes belyser hur rektorer hanterar och resonerar kring fritidslärares handlingsutrymme och ansvar gällande rastverksamheten. Analysen av resultatet av intervjumaterialet visar att rektorns syn på rasten är att den är en meningsfull och viktig del av skoldagen och att rastverksamheten ingår i fritidslärares uppdrag. Samtidigt visar resultatet att fritidslärarna ges olika förutsättningar till tid för planering och uppföljning av rastverksamheten. Den tid fritidsläraren tilldelas till att planera rasten måste de dessutom oftast ta från fritidshemmets egen planeringstid. Min analys av resultatet av min studie är att fritidsläraren är den som utifrån sitt professionella uppdrag ofta får ansvara och planera för rastverksamheten.

Utifrån resultaten i min studie kan man ställa sig frågan om den nya fritidsläraren är för ”ung” som profession för att helt hittat sin roll i skolan? Frågan är relevant när man ser till hur rektorn uttalar sig om fritidslärares roll när det gäller rastverksamheten. Har skolorna kanske helt enkelt inte hunnit med att ge de nya fritidslärarna fullt handlingsutrymme utifrån sin profession?

Jag ser utifrån detta att det finns två framtida områden för att fortsätta forska på. För det första: när fler generationer av fritidslärare kommit ut i skolorna kan det vara intressant att studera hur fritidslärares status i skolan utvecklats. För det andra, flera rektorer i studien framhåller behovet av att stödja det sociala samspelet på rasten när det finns en stor andel elever med olika ursprung på skolan. Det kan i framtiden vara intressant att studera hur fritidslärares pedagogiska kunskaper tas tillvara för att skapa en strukturerad och meningsfull rastverksamhet med fokus på interkulturalitet.

Referenser

- Ahrne, G & Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. 2., [utök. och aktualiserade] uppl. Stockholm: Liber s. 42
- Alvehus, J.(2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. 1. uppl. Stockholm: Liber, s. 71
- Andersson, B.(2013). *Nya fritidspedagoger - i spänningsfältet mellan tradition och nya styrformer [Elektronisk resurs]*. Diss. Umeå : Umeå universitet, 2013, s.1, 159-160, 162
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-65021>(2019-12-20)
- Björklid, P.(2005). *Lärande och fysisk miljö: en kunskapsöversikt om samspelet mellan lärande och fysisk miljö i förskola och skola*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. s. 114, 116, 174
- Falkner, C.& Ludvigsson, A. (2016). *Fritidshem och fritidspedagogik - en forskningsöversikt [Elektronisk resurs]*. Lund: Sveriges Kommuner och Landsting Kommunförbundet Skåne, Tillgänglig på Internet:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hb:diva-11033>(2019-10-10)
- Gravesen, DT. & Ringskou L. (2017). *On the move from pedagogy to timeagogy? Or how time constitutes the work of pedagogues in the Danish Primary School and Leisure-timeCenter*. International Journal for Research on Extended Education. Volume 5/2017, s 166-177.
- Läraryrket, (2019). *Rätt förutsättningar för lärare i fritidshem*
Tillgänglig på Internet: <https://www.lararforbundet.se/artikelsidor/ratt-forutsattningar-for-larare-i-fritidshem>
(2019-24-11)

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur, s.9, 42, 98, 100-101,150-155.

Pihlgren, Ann S. (red.), (2019). *Rasten: möjligheternas mellanrum*. Lund: Studentlitteratur, s. 17, 21

Skolverket (2014). *Fritidshem*, Stockholm: s. 26-27, 29

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3301> (2019-22-11)

Skolverket. (2018a). *Fritidshemmen saknar förutsättningar att förverkliga läroplanen*.

Tillgänglig på Internet:

[https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2018-12-17-fritidshemmen-saknar-forutsattningar-att-forverkliga-laroplanen\(2019-27-10\)](https://www.skolverket.se/om-oss/press/pressmeddelanden/pressmeddelanden/2018-12-17-fritidshemmen-saknar-forutsattningar-att-forverkliga-laroplanen(2019-27-10))

Skolverket (2018b). *Nya läroplansdelar för fritidshemmet och förskoleklassen*

En utvärdering av Skolverkets insatser samt implementeringen av läroplansdelen för fritidshemmet, Stockholm: Skolverket

Skolverket (2018c). Pihlgren Ann S. *Fritidshemmets uppdrag 2.1 Rektors styrning och ledning*, Ignite Research Institute, s. 4-5. Tillgänglig på Internet:

<https://www.skolverket.se/download/18.7f0610616b709c26f744ab/1571670173643/artikel-rektors-styrning-och-ledning.pdf> (2019-10-11)

Skolverket.(2019). *Läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019*. Tredje upplagan. [Stockholm]: Skolverket, s. 7

Tillgänglig på Internet: www.skolverket.se/publikationer?id=4293 (2019-10-11)

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-*

samhällsvetenskaplig forskning, Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på

Internet:http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

(2019-04-11)

Bilagor:

Bilaga 1 Medverkan C-uppsats

Bilaga 2 Sekretess

Bilaga 1

Hej

Jag är student på grundlärarprogrammet med inriktning mot fritidshem på Södertörns högskola (erfarenhetsbaserad). Denna sista termin på utbildningen skriver jag ett examensarbete som omfattar en mindre undersökning som är relevant för fritidshemmets praktik och mitt kommande yrke som grundlärare mot fritidshem.

För att samla in material till studien skulle jag gärna vilja få tid för en intervju med dig snarast möjligt. Jag kommer att vilja spela in intervjun som sedan ska transkriberas.

Genomförandet av uppsatsen är reglerat av etiska riktlinjer som rör tystnadsplikt och anonymisering. Materialet kommer enbart att användas i det egna analysarbetet. Den färdiga uppsatsen kommer att publiceras iDiVA.

Frågeställningen i min c-uppsats är inriktad på rektorns roll och syn på fritidspedagogernas (grundlärare inriktning mot fritidshem) uppdrag inom rastverksamheten på skolan.

Vänliga hälsningar

Sandra Sellfors

Kontaktuppgifter

e-post: sandrasellfors@hotmail.com

Mobil: 070 215 14 18

Kontaktuppgifter till handledare:

Julia Wester e-post julia.wester@sh.se

SÖDERTÖRN UNIVERSITY | STOCKHOLM

Bilaga 2

Sekretessblad till informant

Intervju för c-uppsats

Jag Sandra Sellfors intygar härmed att:

- De uppgifter jag får vid intervjutillfället kommer endast att användas för min C-uppsats på Grundlärarprogrammet inriktning mot fritidshem, Södertörns högskola.
- Uppgifterna jag får vid intervjutillfället förblir anonyma och kommer endast att hanteras och förvaras av mig.
- Deltagandet i intervjun är frivilligt och som informant kan du kan välja att inte svara på vissa av mina frågor.
- Efter studien kommer det material som spelats in under intervjutillfället att förstöras.

Stort tack för din medverkan

Sandra Sellfors